

ZASTUPNIČKI DOM SABORA REPUBLIKE HRVATSKE

Na osnovi članka 89. Ustava Republike Hrvatske, donosim

ODLUKU

O PROGLAŠENJU ZAKONA O ZAŠTITI OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA

Prolašavam Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, koji je donio Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na sjednici 19. rujna 1997.

Broj:081-97-1509/1

Zagreb, 29. rujna 1997.

Predsjednik

Republike Hrvatske

dr. Franjo Tuđman, v.r

ZAKON

O ZAŠTITI OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim se Zakonom propisuju temeljna načela, način organiziranja i provođenja zaštite te pretpostavke za primjenu mjera i postupanje prema osobama s duševnim smetnjama.

Članak 2.

Zaštita i unaprjeđivanje zdravlja osoba s duševnim smetnjama ostvaruje se:

- omogućavanjem odgovarajuće dijagnostičke obrade i liječenja osoba s duševnim smetnjama,
- znanstvenim istraživanjima na području zaštite i unaprjeđivanja zdravlja osoba s duševnim smetnjama i njihovom zaštitom od liječničkih ili znanstvenih istraživanja bez njihova pristanka ili pristanka njihovih zastupnika,

3. uključivanjem osoba s duševnim smetnjama u obrazovne programe koji se provode u psihijatrijskoj ili nekoj drugoj ustanovi u kojoj su one smještene, kao i nastavne programe obrazovnih ustanova, ovisno o zdravstvenom stanju osobe s duševnim smetnjama,
4. oporavkom osoba s duševnim smetnjama njihovim uključivanjem u obiteljsku, radnu i društvenu sredinu, uvažavajući izbor osobe kada je to moguće,
5. izobrazbom osoba koje se bave zaštitom osoba s duševnim smetnjama i unaprjeđivanjem njihova zdravlja,
6. poticanjem udruživanja osoba s duševnim smetnjama u cilju ostvarivanja njihovih prava, samopomoći i pomoći.

Članak 3.

Značenje izraza u ovom Zakonu:

1. *Osoba s duševnim smetnjama* je duševno bolesna osoba, osoba s duševnim poremećajem, nedovoljno duševno razvijena osoba, ovisnik o alkoholu ili drogama ili osoba s drugim duševnim smetnjama.
2. *Osoba s težim duševnim smetnjama* je osoba s duševnim smetnjama koja nije u mogućnosti shvatiti značenje svojega postupanja ili ne može vladati svojom voljom ili su te mogućnosti smanjene u tolikoj mjeri da joj je neophodna psihijatrijska pomoć.
3. *Neubrojiva osoba* je osoba koja u vrijeme ostvarenja zakonskih obilježja kaznenog djela ili prekršaja nije bila u mogućnosti shvatiti značenje svojeg postupanja ili nije mogla vladati svojom voljom zbog duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, nedovoljnoga duševnog razvitka ili druge teže duševne smetnje.
4. *Osoba nesposobna za sudjelovanje u kaznenom ili prekršajnom postupku* je okrivljenik s utvrđenim duševnim smetnjama zbog kojih nije u mogućnosti sudjelovati u tim postupcima.
5. *Psihijatrijska ustanova* je zdravstvena ustanova ili njezina jedinica za obavljanje specijalističko-konzilijarnog i bolničkog liječenja iz područja psihijatrije ustrojena prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti.
6. *Socijalna ustanova* je ustanova ili njezina jedinica za obavljanje djelatnosti socijalne skrbi, ustrojena prema posebnom zakonu.
7. *Psihijatar* je doktor medicine specijalist iz područja psihijatrije ili neuropsihijatrije.
8. *Doktor medicine* je osoba sa završenim medicinskim fakultetom i položenim državnim ispitom.
9. *Dijete i maloljetna osoba* su osobe koje nisu navršile osamnaest godina života i koje nisu stekle poslovnu sposobnost.
10. *Liječnički postupak* je određen oblik liječenja, dijagnostički postupak, prijam i smještaj u psihijatrijsku ustanovu radi dijagnostičke obrade i liječenja, uključivanje u obrazovne

programe koji se provode u psihijatrijskoj ustanovi, izvođenje istraživanja na području zaštite i unaprjeđivanja zdravlja osoba s duševnim smetnjama.

11. *Prijam* u psihijatrijsku ustanovu je postupak od dolaska ili dovođenja osobe u tu ustanovu radi pregleda ili liječenja do donošenja odluke o njezinom dobrovoljnom smještaju ili prisilnom zadržavanju u psihijatrijskoj ustanovi.

12. *Pristanak* je slobodno dana suglasnost osobe s duševnim smetnjama za provođenje određenoga liječničkog postupka, koja se zasniva na odgovarajućem poznavanju svrhe, prirode, posljedica, koristi i opasnosti toga liječničkog postupka i drugih mogućnosti liječenja.

13. *Dobrovoljni smještaj* je smještaj osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijskoj ustanovi uz njezin pristanak. O smještaju punoljetne osobe koja nije sposobna dati pristanak i koja nema zakonskog zastupnika, djeteta ili maloljetne osobe ili osobe lišene poslovne sposobnosti s duševnim smetnjama čiji zakonski zastupnik je dao pristanak za smještaj u psihijatrijsku ustanovu, odlučuje sud po žurnom postupku primjenjujući odgovarajuće odredbe ovoga Zakona o prisilnom zadržavanju i prisilnom smještaju u psihijatrijskoj ustanovi. U svim drugim postupcima, pravima i slobodama ove osobe su izjednačene s dobrovoljno smještenim osobama.

14. *Prisilno zadržavanje* je smještaj osobe s težim duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu od trenutka donošenja odluke psihijatra o zadržavanju te osobe bez njezina pristanka do odluke suda o prisilnom smještaju bez obzira da li se radi o osobi koja je tek došla ili dovedena u psihijatrijsku ustanovu ili osobi koja se već nalazi na liječenju u psihijatrijskoj ustanovi pa je opozvala pristanak za dobrovoljni smještaj.

15. *Prisilni smještaj* je smještaj osobe s težim duševnim smetnjama u psihijatrijskoj ustanovi bez njezina pristanka, a djeteta, maloljetne osobe ili osobe lišene poslovne sposobnosti s težim duševnim smetnjama bez pristanka njezinog zakonskog zastupnika uz uvjete i po postupku iz glave V. ovoga Zakona.

16. *Zakonski zastupnik* za maloljetnika je roditelj ako nije lišen roditeljskog prava, za maloljetnika koji je bez roditelja ili o kojem se roditelji ne brinu - staratelj, za maloljetnog usvojenika - usvojitelj, za punoljetnu osobu nad kojom je produženo roditeljsko pravo - roditelj, za punoljetnu osobu kojoj je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost - staratelj.

II. TEMELJNA NAČELA

Članak 4.

(1) Svaka osoba s duševnim smetnjama ima pravo na zaštitu i unaprjeđivanje svoga zdravlja.

(2) Osoba s duševnim smetnjama ima pravo na jednake uvjete liječenja kao i osobe smještene u druge zdravstvene ustanove.

(3) Slobode i prava osobe s duševnim smetnjama mogu se ograničiti samo zakonom ako je to nužno radi zaštite zdravlja ili sigurnosti te ili drugih osoba.

Članak 5.

- (1) Dostojanstvo osoba s duševnim smetnjama mora se štiti i poštovati u svim okolnostima.
- (2) Osobe s duševnim smetnjama imaju pravo na zaštitu od bilo kakvog oblika zlostavljanja te ponižavajućeg postupanja.
- (3) Osobe s duševnim smetnjama ne smiju biti dovedene u neravnopravan položaj zbog svoje duševne smetnje. Posebne mjere koje se poduzimaju da bi se zaštitila prava ili osiguralo unaprjeđivanje zdravlja osoba s duševnim smetnjama ne smatraju se oblikom nejednakog postupanja.

Članak 6.

Psihijatri i drugi zdravstveni djelatnici dužni su organizirati liječenje osoba s duševnim smetnjama tako da u najmanjoj mogućoj mjeri ograničavaju njihove slobode i prava te prouzrokuju fizičke i psihičke neugodnosti osobama s duševnim smetnjama i vrijeđaju njihovu osobnost i ljudsko dostojanstvo.

Članak 7.

Psihijatri i drugi zdravstveni djelatnici dužni su dobrovoljnom prihvaćanju suradnje u liječenju i uvažavanju želja i potreba osobe s duševnim smetnjama dati prednost pred prisilnim mjerama.

Članak 8.

- (1) Osobu s duševnim smetnjama koja može razumjeti prirodu, posljedice i opasnost predloženoga liječničkog postupka i koja na osnovi toga može donijeti odluku i izraziti svoju volju može se pregledati ili podvrgnuti liječničkom postupku samo uz njezin pisani pristanak.
- (2) Sposobnost osobe dati pristanak utvrđuje doktor medicine ili psihijatar u vrijeme kad ta osoba donosi odluku i u tu svrhu izdaje pisanu potvrdu. Ova se potvrda prilaže u liječničku dokumentaciju. Osoba iz stavka 1. ovoga članka može zahtijevati da postupku davanja pristanka bude nazočna osoba od njenog povjerenja.
- (3) Osoba s duševnim smetnjama koja nije sposobna dati pristanak, bilo zbog toga što u određenom trenutku ne može razumjeti prirodu, posljedice ili opasnost predloženoga liječničkog postupka ili zbog toga što u tom trenutku ne može donijeti odluku ili izraziti svoju slobodnu volju može se podvrgnuti samo onom liječničkom postupku koji je u njenom najboljem interesu.
- (4) Dijete ili maloljetna osoba s duševnim smetnjama, koja nije sposobna dati pristanak, može se podvrgnuti pregledu ili drugom liječničkom postupku samo uz pristanak njegovoga zakonskog zastupnika. Mišljenje djeteta se pri tome treba uzimati u obzir sukladno njegovoj dobi i stupnju zrelosti.
- (5) Punoljetna osoba s duševnim smetnjama, koja nije sposobna dati pristanak, može se podvrgnuti pregledu ili drugom liječničkom postupku samo uz pristanak njenoga zakonskog zastupnika, a ako ga nema onda uz suglasnost etičkog povjerenstva u psihijatrijskoj ustanovi.

(6) Kad pristanak daju osobe iz stavka 4. i 5. ovoga članka psihijatar im je dužan pod istim uvjetima dati obavijesti koje je dužan dati osobi s duševnim smetnjama kad ova daje pristanak.

(7) Pristanak iz stavka 1., 4. i 5. ovoga članka može se povući u bilo kojem trenutku. Osobi koja povlači pristanak moraju se objasniti posljedice prestanka primjenjivanja određenog liječničkog postupka.

(8) Odricanje osobe s duševnim smetnjama od prava na davanje pristanka ne proizvodi pravne učinke.

Članak 9.

(1) Traženje pristanka iz članka 8. stavka 1., 4. i 5. nije obvezno ako bi zbog njegovoga pribavljanja bio neposredno ugrožen život osobe s duševnim smetnjama ili bi prijetila ozbiljna i neposredna opasnost od težeg narušenja njenog zdravlja. Liječnički postupak može se primjenjivati bez pristanka samo dok traje navedena opasnost.

(2) Predstojnik odjela, ili psihijatar kojeg je predstojnik odjela za to ovlastio treba odlučiti o nužnosti i žurnosti određenoga liječničkog postupka. O tom postupku treba se bez odgađanja obavijestiti zakonskog zastupnika osobe s duševnim smetnjama ako ga ova ima.

(3) Osobu s težim duševnim smetnjama, koja je prisilno smještena u psihijatrijsku ustanovu, može se i bez njenog pristanka podvrgnuti pregledu ili drugom liječničkom postupku koji služi liječenju duševnih smetnji zbog kojih je prisilno smještena u psihijatrijskoj ustanovi samo ako bi bez provođenja tog postupka nastupilo teško oštećenje zdravlja te osobe.

(4) Ako se liječnički postupak provodi bez pristanka osobe s duševnim smetnjama u skladu sa člankom 8. stavkom 4. i 5. i stavkom 2. i 4. ovoga članka treba u mjeri u kojoj je to moguće objasniti toj osobi moguće postupke njenog liječenja i uključiti tu osobu u planiranje njenog liječenja.

Članak 10.

(1) Svako prisilno zadržavanje i prisilni smještaj punoljetnih osoba s duševnim smetnjama bez njihova pristanka, odnosno djece i maloljetnih osoba s duševnim smetnjama i osoba lišenih poslovne sposobnosti bez pristanka njihovih zakonskih zastupnika podliježe sudskom nadzoru prema postupku utvrđenom ovim Zakonom.

(2) Postupci po odredbama ovoga Zakona su žurni.

(3) Sredstva za troškove sudskog postupka te prisilnog zadržavanja i prisilnog smještaja u psihijatrijskoj ustanovi osiguravaju se u državnom proračunu.

(4) Psihijatrijska ustanova mora obavijestiti povjerenstva za zaštitu osoba s duševnim smetnjama o svakom slučaju oduzimanja slobode iz stavka 1. ovoga članka.

III. PRAVA I DUŽNOSTI OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA I OSOBA KOJE PROVODE NJIHOVU ZAŠTITU I LIJEČENJE

Članak 11.

(1) Svaka osoba s duševnim smetnjama dobrovoljno ili prisilno smještena u psihijatrijsku ustanovu ima pravo:

1. biti upoznata u vrijeme prijama, a kasnije na svoj izričit zahtjev, sa svojim pravima i dužnostima te poučena o tome kako može svoja prava ostvariti,
2. biti upoznata s razlozima i ciljevima njenog smještaja te sa svrhom, prirodom, posljedicama, korisnošću i opasnostima provedbe predloženog oblika liječenja kako i s korisnošću i opasnostima provedbe drugih mogućnosti liječenja,
3. djelatno sudjelovati u planiranju i provođenju svojeg liječenja, oporavka i resocijalizacije,
4. obrazovati se i radno osposobiti prema općem programu ili posebnom programu za osobe s poteškoćama u učenju,
5. na odgovarajuću novčanu naknadu za rad u radno-terapijskim poslovima od kojih ustanova u kojoj se nalaze na liječenju ostvaruje prihod,
6. podnositi pritužbe izravno ravnatelju psihijatrijske ustanove ili predstojnik odjela glede oblika liječenja, dijagnosticiranja, otpusta iz ustanove i povrede njezinih prava i sloboda,
7. postavljati zahtjeve i izjavljivati bez nadzora i ograničenja prigovore, žalbe i druge pravne lijekove nadležnim pravosudnim i državnim tijelima,
8. savjetovati se o svom trošku na samo s liječnikom ili odvjetnikom po svom izboru,
9. družiti se sa drugim osobama u psihijatrijskoj ustanovi i primati posjete,
10. o svom trošku slati i primati bez nadzora i ograničenja poštu, pakete i tiskovine te telefonirati,
11. pratiti radio i televizijske programe,
12. posjedovati predmete za osobnu uporabu,
13. sudjelovati po svom izboru u vjerskim aktivnostima u okviru mogućnosti psihijatrijske ustanove,
14. predlagati premještaj u drugu psihijatrijsku ustanovu,
15. biti otpuštena iz ustanove uz osiguranu podršku za prihvata u zajednici.

(2) Obavijesti iz stavka 1. točke 1. i 2. ovoga članka unose se u liječničku dokumentaciju osobe s duševnim smetnjama.

(3) Prava iz stavka 1. točke 1., 2., 3., 5., 6., 7. i 14. ovoga članka mogu u ime osobe s duševnim smetnjama ostvarivati članovi obitelji ili druge osobe koje djeluju u njezinom interesu.

(4) Prava iz stavka 1. točke 9., 10., 11. i 12. ovoga članka mogu se ograničiti kad postoji osnovana sumnja da osoba s duševnim smetnjama nastoji pribaviti oružje ili drogu, dogovara se o bijegu ili počinjenju kaznenog djela ili kad to zahtijeva zdravstveno stanje osobe.

Članak 12.

(1) Kad je liječenje osobe s duševnim smetnjama prijeko potrebno u psihijatrijskoj ustanovi, ono će se omogućiti i provesti u odgovarajućoj ustanovi koja se nalazi u mjestu njezina prebivališta, ako nema prebivališta onda u mjestu njena boravišta, a ako ni njega nema onda u mjestu gdje je osoba zatečena, a ako u tom mjestu nema psihijatrijske ustanove u psihijatrijskoj ustanovi koja je najbliža mjestu njezina prebivališta, boravišta ili mjesta gdje je osoba zatečena.

(2) Uz pisani pristanak osobe s duševnim smetnjama, odnosno zakonskog zastupnika osobe lišene poslovne sposobnosti ili djeteta s duševnim smetnjama dan u skladu sa člankom 8. stavkom 1., 4. i 5. ovoga Zakona ili na pisani zahtjev osoba ovlaštenih dati pristanak liječenje se može provesti i u psihijatrijskoj ustanovi koja ne odgovara uvjetima iz stavka 1. ovoga članka.

(3) Psihijatrijsko liječenje djece provodi se na odjelu psihijatrijskih ustanova namijenjenih liječenju djece i mladeži koji su odvojeni od odjela za punoljetne bolesnike.

Članak 13.

Nedovoljno duševno razvijena osoba koja ne raspolaže psihičkim mogućnostima za uključivanje u liječenje u psihijatrijskoj ustanovi kao i svaka druga osoba s duševnim smetnjama, liječit će se u ustanovama ili odjelima koji su prilagođeni posebnim potrebama tih osoba.

Članak 14.

(1) Psihijatrijsko liječenje djece s poremećajima u ponašanju, tjelesno ili mentalno oštećene djece, psihički bolesne djece te tjelesno ili mentalno oštećene ili bolesne osobe organizira i provodi nadležna zdravstvena ustanova.

(2) Prisilni smještaj osoba iz stavka 1. ovoga članka provodi se po odredbama ovoga Zakona.

Članak 15.

(1) Elektrokonvulzivno ili hormonalno liječenje može se primijeniti samo pod sljedećim pretpostavkama:

(a) na temelju pisanog pristanka osobe s duševnim smetnjama ili ako ga ona nije sposobna dati, na temelju pisanog pristanka osoba iz članka 8. stavka 4. i 5. ovoga Zakona,

(b) uz pozitivno mišljenje drugog psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvoga liječničkog postupka,

(c) ako su prethodno iscrpljene sve ostale metode liječenja,

(d) ako je primjena navedenih metoda nužna za liječenje osobe s duševnim smetnjama i

(e) ako se ne očekuje da bi primjena navedenih metoda mogla imati štetne popratne posljedice.

(2) Prema osobi s težim duševnim smetnjama koja je prisilno zadržana ili prisilno smještena u psihijatrijskoj ustanovi može se primijeniti elektrokonvulzivno liječenje i bez pristanka te osobe ili osoba navedenih u članku 8. stavku 4. i 5. ovoga Zakona samo uz odobrenje etičkog povjerenstva pri psihijatrijskoj ustanovi i uz poštovanje ostalih protpostavki navedenih u stavku 1. ovoga članka.

(3) Primjena liječenja iz stavka 1. i 2. ovoga članka mora se uvijek upisati u liječničku dokumentaciju zajedno s pisanim pristankom navedenih osoba i mišljenjem drugog liječnika.

(4) Primjena psihokirurgije i kastracije nije dopuštena.

Članak 16.

(1) Biomedicinska istraživanja nad osobama s duševnim smetnjama mogu se poduzeti samo:

(a) ako nema druge odgovarajuće mogućnosti istraživanja nad ljudima,

(b) ako opasnost od istraživanja za osobu s duševnim smetnjama nije nesrazmjerna koristi od istraživanja,

(c) ako je istraživački projekt odobrilo Državno povjerenstvo nakon nezavisnog preispitivanja znanstvenog značaja, važnosti cilja i etičnosti samog istraživanja,

(d) ako su osobe koje sudjeluju u istraživanju obaviještene o svojim pravima i pravnoj zaštiti koju uživaju,

(e) ako su osobe koje sudjeluju u istraživanju dale svoj pisani pristanak koji mogu povući u svakom trenutku.

(2) Biomedicinska istraživanja nad osobom s duševnim smetnjama koja nije u stanju dati svoj pristanak može se poduzeti samo ukoliko su uz pretpostavke iz stavka 1. točke a -d ovoga članka ispunjene još i ove dodatne pretpostavke:

(a) ako se očekuje da će rezultati istraživanja biti od stvarne ili izravne koristi za zdravlje te osobe i

(b) uz suglasnost etičkog povjerenstva za zaštitu osoba s duševnim smetnjama pri psihijatrijskoj ustanovi za svaki pojedini slučaj ako istraživanje ima cilj doprinjeti kroz povećanje zdravstvenog razumijevanja određene bolesti ili stanja, stvaranju koristi za samu osobu koja sudjeluje u istraživanju ili osobe iste dobi ili s istom dobi ili s poremećajem ako istraživanje predstavlja najmanju moguću opasnost i opterećenje za tu osobu.

Članak 17.

(1) Osobe koje obavljaju djelatnosti zaštite i liječenja osobe s duševnim smetnjama dužne su čuvati kao profesionalnu tajnu sve što saznaju ili primijete tijekom obavljanja tih djelatnosti.

(2) Osobe navedene u stavku 1. ovoga članka mogu otkriti ono što su saznale ili primijetile glede duševno oboljelih osoba tijekom obavljanja svoje djelatnosti, samo uz pristanak tih osoba ili njihovoga zakonskog zastupnika.

(3) Osobe iz stavka 1. ovoga članka mogu i bez pristanka osobe s duševnim smetnjama ali uz pristanak zakonskog zastupnika iz stavka 2. ovoga članka, otkriti ono što saznaju tijekom liječenja i zaštite te osobe:

(a) drugom psihijatru ili doktoru medicine ako je to nužno za pružanje liječničke pomoći toj osobi,

(b) službenim osobama u centrima za socijalnu skrb i drugim državnim tijelima kada je to nužno da bi one mogle postupati u svezi s osobom s duševnim smetnjama na temelju i u okviru svojih ovlasti, i to samo onda kad osobe s duševnim smetnjama nisu sposobne dati svoj pristanak, a osobe iz stavka 1. ovoga članka nemaju osnove vjerovati da bi se osoba s duševnim smetnjama protivila otkrivanju takvih podataka,

(c) ako je to nužno učiniti u općem interesu ili interesu druge osobe koji je važniji od interesa čuvanja tajne.

(4) Otkrit će se samo oni podaci koji su nužni za ostvarivanje svrha navedenih u stavku 3. ovoga članka i ti podaci ne smiju se koristiti u druge svrhe osim onih za koje su dani.

(5) Općim interesom ili interesom koji je važniji od interesa čuvanja tajne u smislu stavka 3. ovoga članka smatra se:

(a) otkrivanje saznanja da osoba s duševnim smetnjama priprema počinjenje kaznenog djela za koje je zakonom propisana kazna zatvora od pet godina ili teža kazna,

(b) otkrivanje ili suđenje za najteža kaznena djela ako bi ono bilo znatno usporeno ili onemogućeno bez otkrivanja inače zaštićenih podataka,

(c) zaštita javnog zdravlja i sigurnosti,

(d) sprječavanje izlaganja druge osobe neposrednoj i ozbiljnoj opasnosti za njen život ili zdravlje.

(6) Psihijatar i doktor medicine iz stavka 3. ovoga članka dužni su čuvati kao profesionalnu tajnu, a službene osobe iz stavka 3. ovoga članka kao službenu tajnu, sve što se odnosi na osobu s duševnim smetnjama.

(7) Klinički i drugi materijali koji se koriste u predavanjima ili znanstvenim tiskovinama moraju prikriti identitet osoba s duševnim smetnjama o kojima govore.

Članak 18.

(1) Liječnička dokumentacija o liječenju osobe s duševnim smetnjama dostupna je isključivo sudu za potrebe postupka koji je u tijeku.

(2) Liječnička dokumentacija sadržava samo one podatke koji su prijeko potrebni za ostvarenje svrhe zbog koje se zahtjeva njezina dostava.

(3) Izjave osobe s duševnim smetnjama sadržane u liječničkoj dokumentaciji koje se odnose na počinjenje nekoga kaznenog djela ne mogu se koristiti kao dokaz u sudskom postupku.

(4) Podaci iz liječničke dokumentacije koji su potrebni za ostvarenje zdravstvene, socijalne, obiteljskoppravne ili mirovinske zaštite mogu se dati za službene svrhe na zahtjev tijela nadležnih za tu zaštitu samo uz suglasnost osoba s duševnim smetnjama, a ako one nisu sposobne dati suglasnost onda samo ukoliko se osnovano vjeruje da se osoba s duševnim smetnjama ne bi protivila davanju navedenih podataka.

Članak 19.

Svaki liječnički postupak mora se upisati u liječničku dokumentaciju sa naznakom je li bio poduzet sa ili bez pristanka.

Članak 20.

(1) Psihijatar može odobriti razgovor osobe s duševnim smetnjama smještene u psihijatrijsku ustanovu sa službenim osobama Ministarstva unutarnjih poslova i stručnim djelatnicima centra za socijalnu skrb samo kad to dopušta zdravstveno stanje osobe s duševnim smetnjama.

(2) Psihijatar neće odobriti razgovor službenim osobama Ministarstva unutarnjih poslova i stručnim djelatnicima skrbništva s osobom iz stavka 1. ovoga članka koja nije sposobna razumjeti stanje u kojem se nalazi, niti posljedice takvog razgovora.

IV. DOBROVOLJNI SMJEŠTAJ OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA U PSIHIJATRIJSKU USTANOVU

Članak 21.

(1) Osoba s duševnim smetnjama, koja je sposobna razumjeti svrhu i posljedice smještaja u psihijatrijsku ustanovu i koja je na osnovi toga sposobna donijeti slobodnu odluku može se uz njen pisani pristanak, na njen zahtjev, ili zahtjev treće osobe smjestiti, u psihijatrijsku ustanovu. Pristanak se daje pred predstojnikom odjela ili psihijatrom kojeg je za to posebno ovlastio predstojnik odjela i dežurnim psihijatrom koji su dužni u vrijeme davanja pristanka utvrditi sposobnost osobe s duševnim smetnjama za davanje pristanka te u svezi s tim izdati pisanu potvrdu koja se ulaže u liječničku dokumentaciju.

(2) Osobe iz stavka 1. ovoga članka smjestit će se u psihijatrijsku ustanovu ukoliko predstojnik odjela ili psihijatar kojeg je on posebno za to ovlastio i dežurni psihijatar svaki samostalnim i nezavisnim pregledom utvrdi da se radi o osobi s duševnim smetnjama kod koje se odgovarajući terapijski uspjesi ne mogu postići liječenjem izvan takve ustanove.

(3) Ako ne postoji suglasnost liječnika iz stavka 1. i 2. ovoga članka glede potrebe smještaja dotične osobe u psihijatrijsku ustanovu ili se radi o punoljetnoj osobi koja nije sposobna dati

pristanak i koja nema zakonskog zastupnika ili ako se radi o djetetu ili osobi lišenoj poslovne sposobnosti s duševnim smetnjama koja nije sposobna dati pristanak, a čiji je zakonski zastupnik dao pristanak za smještaj te osobe u psihijatrijsku ustanovu, odluku o smještaju te osobe u psihijatrijsku ustanovu donijet će sud nadležan odlučivati u postupku prisilnog smještaja po žurnom postupku primjenjujući odgovarajuće odredbe ovoga Zakona o prisilnom zadržavanju i prisilnom smještaju u psihijatrijskoj ustanovi. Ove su osobe izjednačene s dobrovoljno smještenim osobama u svim drugim postupcima, pravima i slobodama.

(4) U postupku iz stavka 3. ovoga članka sud je prije donošenja odluke o smještaju ili o otpustu osobe s duševnim smetnjama dužan pribaviti pisano mišljenje jednog od psihijatarata s liste stalnih sudskih vještaka o tome radi li se o osobi s duševnim smetnjama kod koje se odgovarajući terapijski uspjesi ne mogu postići liječenjem izvan takve ustanove. Kad odlučuje o smještaju djeteta sud je dužan ovo mišljenje pribaviti od psihijatra specijaliziranog za liječenje djece.

V. PRISILNO ZADRŽAVANJE I PRISILNI SMJEŠTAJ U PSIHIJATRIJSKU USTANOVU

Članak 22.

(1) Osoba s težim duševnim smetnjama koja uslijed svoje duševne smetnje ozbiljno i izravno ugrožava vlastiti život ili zdravlje ili sigurnost, odnosno život ili zdravlje ili sigurnost drugih osoba može se smjestiti u psihijatrijsku ustanovu bez svog pristanka, po postupku za prisilno zadržavanje i prisilni smještaj propisanim ovim Zakonom.

(2) Dijete, maloljetna osoba ili osoba lišena poslovne sposobnosti može se iz razloga navedenih u stavku 1. ovoga članka smjestiti u psihijatrijsku ustanovu i bez pristanka njenoga zakonskog zastupnika po postupku za prisilno zadržavanje ili prisilni smještaj predviđen ovim Zakonom.

Članak 23.

(1) Osoba iz članka 22. primit će se u psihijatrijsku ustanovu nadležnu prema članku 12. stavku 1. ovoga Zakona na temelju uputnice doktora medicine koji nije zaposlen u dotičnoj psihijatrijskoj ustanovi i koji je tu osobu osobno pregledao i napisao propisanu ispravu o tom pregledu.

(2) Obrazac isprave s odgovarajućim sadržajem iz stavka 1. ovoga članka propisuje ministar zdravstva. U ispravi moraju biti naznačeni i obrazloženi razlozi zbog kojih doktor medicine smatra prisilni smještaj nužnim.

Članak 24.

Osobu s duševnim smetnjama za koju se osnovano sumnja da može neposredno ugroziti vlastiti život ili zdravlje odnosno život ili zdravlje drugih u osobito žurnim slučajevima mogu ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova dovesti u psihijatrijsku ustanovu nadležnu prema prebivalištu ili boravištu osobe odnosno prema mjestu na kojem je osoba trenutačno zatečena bez prethodnoga liječničkog pregleda iz članka 23. stavka 1. ovoga Zakona.

Članak 25.

(1) Psihijatar koji primi osobu na temelju članka 23. ili 24. ovoga Zakona dužan ju je odmah pregledati kako bi utvrdio postoje li razlozi za prisilno zadržavanje iz članka 22. ovoga Zakona.

(2) Kad psihijatar ocijeni da ne postoje razlozi iz članka 22. ovoga Zakona za prisilno zadržavanje, otpustit će dovedenu osobu i upisati svoju odluku o tome s obrazloženjem u liječničku dokumentaciju.

Članak 26.

(1) Kad psihijatar utvrdi postojanje razloga za prisilno zadržavanje iz članka 22. ovoga Zakona, dužan je donijeti odluku o prisilnom zadržavanju koja se s obrazloženjem upisuje u liječničku dokumentaciju.

(2) Psihijatar će tu odluku priopćiti prisilno zadržanoj osobi na primjeren način i upoznati je s razlozima i ciljevima njenoga prisilnog zadržavanja te s njezinim pravima i dužnostima po ovom Zakonu.

Članak 27.

(1) Psihijatrijska ustanova koja je prisilno zadržala osobu s duševnim smetnjama iz članka 22. ovoga Zakona dužna je o tome bez odgode, a najkasnije u roku od 12 sati od donošenja odluke o prisilnom zadržavanju, neposredno ili putem elektronskih sredstava komuniciranja dostaviti županijskom sudu na području kojega se nalazi psihijatrijska ustanova obavijest o prisilnom zadržavanju zajedno sa liječničkom dokumentacijom o pregledu osobe s duševnim smetnjama s obrazloženjem razloga za prisilno zadržavanje.

(2) Psihijatrijska ustanova dužna je obavijest o prisilnom zadržavanju i liječničku dokumentaciju dostaviti u roku iz stavka 1. ovoga članka zakonskom zastupniku prisilno zadržane osobe, nadležnom centru za socijalnu skrb i povjerenstvu za zaštitu osoba s duševnim smetnjama.

(3) Obrazac s odgovarajućim sadržajem obavijesti o prisilnom zadržavanju propisuje ministar zdravstva.

(4) Centar za socijalnu skrb iz stavka 2. ovoga članka nadležan je prema posljednjem prebivalištu odnosno boravištu prisilno zadržane osobe, a ako je prebivalište odnosno boravište prisilno zadržane osobe nepoznato prema području na kojem se nalazi psihijatrijska ustanova.

Članak 28.

(1) Postupak propisan člankom 26. i 27. ovoga Zakona primjenjuje se i na osobu s duševnim smetnjama koja se prisilno zadržava u slučaju kad je već smještena na liječenje u psihijatrijsku ustanovu uz njezin pristanak pa pristanak opozove, ali su u međuvremenu nastupili uvjeti koji odgovaraju uvjetima za prisilni smještaj iz članka 22. ovoga Zakona te na osobu glede koje su ispunjeni uvjeti iz članka 22. ovoga Zakona koja se na drugi način našla u psihijatrijskoj ustanovi.

(2) Rok od 12 sati za dostavu obavijesti o prisilnom zadržavanju i liječničku dokumentaciju županijskom sudu, centru za socijalnu skrb, povjerenstvu za zaštitu osoba s duševnim smetnjama i zakonskom zastupniku osobe s duševnim smetnjama, počinje teći od opoziva pristanka smještene osobe.

Članak 29.

(1) U postupku prisilnog smještaja osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu odlučuje sudac pojedinac županijskog suda nadležnog prema sjedištu psihijatrijske ustanove u kojoj je osoba s težim duševnim smetnjama prisilno zadržana ili smještena.

(2) Postupak po kojem sud odlučuje o prisilnom smještaju je izvanparnični postupak.

(3) U postupku za prisilni smještaj javnost je isključena.

(4) Isključenje javnosti ne odnosi se na zakonskog zastupnika i odvjetnika osobe s duševnim smetnjama.

(5) Dopustit će se da raspravi budu nazočne pojedine službene osobe koje se bave liječenjem i zaštitom osoba s duševnim smetnjama, znanstveni i javni radnici, a ukoliko se osoba s duševnim smetnjama tome ne protivi, odnosno ako se ona nije sposobna protiviti ako se tome ne protive njen zakonski zastupnik ili odvjetnik, može se to dopustiti i njenom bračnom drugu i bliskim srodnicima.

(6) Osobe koje su nazočne raspravi upozorit će se da su dužne kao tajnu čuvati sve ono što su na raspravi saznale te na posljedice otkrivanja tajne.

Članak 30.

(1) Kad županijski sud primi obavijest o prisilnom zadržavanju ili na koji drugi način sazna za prisilno zadržavanje, donijet će rješenje o pokretanju postupka po službenoj dužnosti i postaviti osobi punomoćnika iz redova odvjetnika radi zaštite njezinih prava ako to ona već nije učinila.

(2) Sudac iz članka 29. stavka 1. ovoga Zakona dužan je bez odgode, a najkasnije u roku od 72 sata od primitka obavijesti o prisilnom zadržavanju, prisilno zadržanu osobu posjetiti u psihijatrijskoj ustanovi i ako je to s obzirom na njezino zdravstveno stanje moguće, obaviti s njom razgovor.

(3) U roku iz stavka 2. ovoga članka sudac će donijeti rješenje o nastavku prisilnog zadržavanja koje može trajati najduže 8 dana od trenutka prisilnog zadržavanja.

(4) Žalba protiv rješenja iz stavka 3. ovoga članka ne zadržava izvršenje.

Članak 31.

(1) Prije donošenja odluke o prisilnom smještaju ili o otpustu osobe s duševnim smetnjama, sud je dužan pribaviti pisano mišljenje jednog od psihijatara s liste stalnih sudskih vještaka koji nije zaposlen u psihijatrijskoj ustanovi u kojoj se nalazi prisilno zadržana osoba, o tome je li prisilni smještaj u psihijatrijskoj ustanovi prijeko potreban. Kad odlučuje o prisilnom

smještaju djeteta ili maloljetne osobe sud je dužan ovo mišljenje pribaviti od psihijatra specijaliziranog za liječenje djece i maloljetnika.

(2) Iznimno, u slučaju kada zbog mogućnosti neodržavanja roka iz članka 33. ovoga Zakona ili druge objektivne okolnosti nije moguće postupiti na način određen stavkom 1. ovoga članka, pisano mišljenje može dati psihijatar s liste stalnih sudskih vještaka koji je zaposlen u ustanovi u kojoj se nalazi prisilno zadržana osoba.

(3) Psihijatar iz stavka 1. ovoga članka daje sudu pisano mišljenje o potrebi prisilnog smještaja nakon što osobno obavi pregled osobe s duševnim smetnjama.

(4) Prije donošenja odluke o prisilnom smještaju ili o otpustu, sud može zatražiti obavijesti i od centra za socijalnu skrb i od drugih osoba koje mogu dati potrebne podatke.

Članak 32.

Glede izuzeća članova vijeća primjenjuju se odredbe Zakona o parničnom postupku o izuzeću, a glede psihijatra i djelatnika nadležnog centra za socijalnu skrb odredbe toga zakona o izuzeću vještaka te odredbe Zakona o upravnom postupku o izuzeću službenih osoba.

Članak 33.

(1) Nakon provedenog postupka sud odlučuje rješenjem hoće li prisilno zadržana osoba i dalje ostati u psihijatrijskoj ustanovi ili će se otpustiti.

(2) Rješenje o prisilnom smještaju ili o otpustu sud je dužan izraditi i dostaviti bez odgode, a najkasnije u roku od 8 dana od primitka obavijesti i dokumentacije o prisilnom zadržavanju

(3) U rješenju o prisilnom smještaju sud određuje trajanje prisilnog smještaja koje ne smije biti duže od trideset dana računajući od dana kojeg je psihijatar donio odluku o prisilnom zadržavanju osobe s duševnim smetnjama (članak 26. stavak 1., članak 29.).

Članak 34.

(1) Ako psihijatrijska ustanova utvrdi da prisilno smještena osoba treba ostati smještena i nakon isteka trajanja prisilnog smještaja određenog u rješenju suda, dužna je 7 dana prije isteka toga vremena predložiti sudu donošenje rješenja o produženju prisilnog smještaja. O prijedlogu psihijatrijske ustanove sud će odlučiti do isteka vremena određenog rješenjem o prisilnom smještaju iz članka 33. stavka 3. ovoga Zakona.

(2) Rješenjem iz stavka 1. ovoga članka sud može produžiti prisilni smještaj osobe u psihijatrijskoj ustanovi u trajanju do tri mjeseca od dana isteka vremena određenog rješenjem o prisilnom smještaju iz članka 33. stavka 3. ovoga Zakona.

(3) Svaki daljnji prisilni smještaj može se produžiti rješenjem suda na vrijeme do šest mjeseci.

Članak 35.

(1) Rješenje o produženom prisilnom smještaju sud donosi po istom postupku po kojem donosi i prvo rješenje o prisilnom smještaju.

(2) Sud je dužan rješenje o produženom prisilnom smještaju donijeti najkasnije do isteka prethodno određenog trajanja prisilnog smještaja.

Članak 36.

(1) Rješenje suda iz članka 33. do 35. ovoga Zakona mora biti obrazloženo i sadržavati pouku o pravu na žalbu.

(2) Rješenje se dostavlja prisilno smještenoj osobi, njezinom zakonskom zastupniku, bliskom srodniku sa kojim živi u zajedničkom domaćinstvu, opunomoćniku, nadležnom Centru za socijalnu skrb, povjerenstvu za zaštitu osoba s duševnim smetnjama i psihijatrijskoj ustanovi u kojoj je osoba s duševnim smetnjama prisilno smještena.

Članak 37.

(1) Protiv rješenja o prisilnom smještaju dopuštena je žalba županijskom sudu.

(2) Žalbu protiv rješenja mogu podnijeti osobe iz članka 36. stavka 2. ovoga Zakona.

(3) Žalba se podnosi u roku od 3 dana od dana dostave rješenja. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Članak 38.

(1) O žalbi iz članka 37. stavka 1. ovoga Zakona odlučuje vijeće županijskog suda od 3 suca na sjednici vijeća.

(2) Drugostupanjski sud dužan je o žalbi odlučiti u roku od 8 dana od dostave žalbe.

(3) Drugostupanjski sud može odbaciti žalbu kao nepravodobnu ili kao nedopuštenu, ili odbiti žalbu kao neosnovanu, ili uvažiti žalbu i rješenje preinačiti, ili ukinuti rješenje i prema potrebi uputiti predmet prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje.

(4) Kada drugostupanjski sud ukine prvostupanjsko rješenje i uputi predmet prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje, prvostupanjski sud provest će postupak i donijeti rješenje u roku od 8 dana od dana primitka rješenja drugostupanjskog suda.

(5) U rješenju kojim ukida prvostupanjsko rješenje, vijeće iz stavka 1. ovoga članka može odrediti da se osoba s duševnim smetnjama prisilno zadrži do donošenja rješenja iz stavka 4. ovoga članka.

VI. OTPUST IZ PSIHIJATRIJSKE USTANOVE

Članak 39.

Postupak otpusta iz psihijatrijske ustanove dobrovoljno smještene osobe s duševnim smetnjama istovjetan je postupku otpusta iz druge zdravstvene ustanove osim u slučaju ako su nastupili uvjeti koji odgovaraju uvjetima iz članka 22. ovoga Zakona. Tada će se osoba prisilno zadržati u skladu sa člankom 28. ovoga Zakona.

Članak 40.

(1) Prisilno smještena osoba otpustit će se iz psihijatrijske ustanove odmah pošto istekne vrijeme prisilnog smještaja određeno u rješenju suda o prisilnom smještaju.

(2) Psihijatrijska ustanova može otpustiti prisilno smještenu osobu prije isteka trajanja prisilnog smještaja određenog u rješenju suda samo na temelju rješenja suda koji je donio rješenje o prisilnom smještaju.

Članak 41.

(1) Sud iz članka 40. stavka 2. ovoga Zakona donijet će rješenje o otpustu prisilno smještene osobe iz psihijatrijske ustanove i prije isteka vremena prisilnog smještaja određenog u rješenju o prisilnom smještaju ako utvrdi da su prestali razlozi za prisilni smještaj iz članka 22. ovoga Zakona. Ovo rješenje sud donosi po službenoj dužnosti ili na prijedlog prisilno smještene osobe, njezinoga zakonskog zastupnika, bliskog srodnika, punomoćnika, povjerenstva za zaštitu osoba s duševnim smetnjama ili psihijatrijske ustanove u kojoj je osoba smještena.

(2) U postupku radi otpusta sud će na odgovarajući način primijeniti odredbe glave V. ovoga Zakona.

Članak 42.

(1) Kad u slučajevima propisanim ovim Zakonom osobu s duševnim smetnjama treba otpustiti iz psihijatrijske ustanove, a ona zbog svojega psihofizičkog stanja i uvjeta u kojima živi izvan ustanove nije sposobna brinuti se o sebi niti ima rođake ili druge osobe koje su po zakonu dužne i mogu se brinuti o njoj, premjestit će se iz psihijatrijske ustanove u socijalnu ustanovu po postupku predviđenom Zakonom o socijalnoj skrbi.

(2) O premještaju iz stavka 1. ovoga članka psihijatrijska ustanova izvijestit će odmah sud koji je donio odluku o prisilnom smještaju ili o otpustu.

Članak 43.

Prisilno smještenim osobama psihijatrijska ustanova može odobriti privremeni izlazak iz psihijatrijske ustanove iz razloga oporavka ili medicinske terapije, osim ako se radi o osobi prisilno smještenoj po odredbama iz glave VII. ovoga Zakona.

VII. POSTUPCI PREMA OSOBAMA S DUŠEVNIM SMETNJAMA PROTIV KOJIH SE VODI KAZNENI ILI PREKRŠAJNI POSTUPAK ILI KOJE SU OSUĐENICI

Članak 44.

(1) Kada sud u kaznenom postupku utvrdi da je osoba u vrijeme kada je ostvarila opis kaznenog djela bila neubrojiva te zbog toga donese odgovarajuću odluku po Zakonu o kaznenom postupku, a ta se osoba nalazi u pritvoru ili psihijatrijskoj ustanovi, neće se pustiti na slobodu već će sud donijeti rješenje o njezinu privremenom zadržavanju do najviše deset dana od donošenja tog rješenja.

(2) Sud koji je sudio u kaznenom postupku može po donošenju presude i rješenja iz stavka 1. ovoga članka posebnim rješenjem odrediti prisilno zadržavanje neubrojive osobe prema odredbama ovoga Zakona na vrijeme koje ne može trajati duže od 8 dana od pravomoćnosti presude iz stavka 1. ovoga članka.

(3) Osoba iz stavka 2. ovoga članka prisilno će se zadržati u psihijatrijskoj ustanovi koja se nalazi u mjestu njezina prebivališta ili boravišta, a ako u tom mjestu nema psihijatrijske ustanove, u psihijatrijskoj ustanovi koja je najbliža mjestu njezina prebivališta ili boravišta, ili mjestu gdje je vođen kazneni postupak.

Članak 45.

Po primitku presude i rješenja iz članka 44. stavka 1. ovoga Zakona županijski sud nadležan po ovom Zakonu donijet će rješenje o pokretanju postupka za prisilni smještaj i provesti ga po odredbama ovoga Zakona.

Članak 46.

O privremenom izlasku neubrojive osobe iz članka 44. ovoga Zakona u svrhu oporavka ili medicinske terapije, na prijedlog psihijatrijske ustanove isključivo odlučuje sud koji je donio rješenje o prisilnom smještaju.

Članak 47.

Za otpust neubrojive osobe iz članka 44. ovoga Zakona isključivo je nadležan sud koji je donio rješenje o prisilnom smještaju. Postupak povodom otpusta provodi se po odredbama glave V. ovoga Zakona.

Članak 48.

(1) Kad se radi o otpustu neubrojive osobe koja je ostvarila obilježja kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna, sud će obavijestiti državnog odvjetnika i zatražiti njegovo mišljenje.

(2) Protiv rješenja o otpustu neubrojive osobe iz stavka 1. ovoga članka državni odvjetnik ima pravo žalbe u roku od 3 dana od dana dostave rješenja.

(3) Žalba državnog odvjetnika odgađa otpust neubrojive osobe do odluke drugostupanjskog suda.

(4) Drugostupanjski sud povodom žalbe koju je dužan riješiti u roku od 8 dana od primitka žalbe može odbaciti žalbu kao nepravodobnu ili kao nedopuštenu, ili odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi rješenje suda prvog stupnja, ili uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti rješenje i prema potrebi uputiti predmet prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje.

(5) Nakon proteka vremena koje odgovara najvišoj zapriječenoj kazni za kazneno djelo čija je obilježja neubrojiva osoba ostvarila postupak otpusta provodi se prema odredbama glave VI. ovoga Zakona.

Članak 49.

Odredbe članka 44. do 48. ovoga Zakona kazneni sud će primijeniti i kada se radi o osobi protiv koje se vodi kazneni postupak ako ta osoba zbog duševnih smetnji nije sposobna sudjelovati u tom postupku.

Članak 50.

(1) Odredbe članka 44. do 45. ovoga Zakona primijenit će i prekršajni sud u slučaju kad donese rješenje o obustavi prekršajnog postupka zbog toga što je osoba u vrijeme ostvarenja zakonskog opisa prekršajnog djela za koje se može izreći kazna zatvora bila nebrojiva.

(2) Odredbe članka 44. do 45. ovoga Zakona primijenit će i prekršajni sud u slučaju kada se radi o osobi protiv koje se vodi prekršajni postupak ako ta osoba zbog duševnih smetnji nije sposobna sudjelovati u tom postupku.

(3) Postupak prema osobama iz stavka 1. i 2. ovoga članka i njihova prava i dužnosti u svemu drugom izjednačena su s postupkom i pravima i dužnostima osoba iz članka 22. ovoga Zakona.

Članak 51.

(1) Kad se kod osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora utvrdi postojanje duševnih smetnji, postupit će se prema odredbama zakona kojim se propisuje izvršenje kaznenopravnih i prekršajnih sankcija.

(2) Postupak prema osobama iz stavka 1. ovoga članka osim u pogledu prisilnog smještaja izjednačen je s postupkom prema drugim osobama s duševnim smetnjama.

Članak 52.

Odredba članka 51. stavka 2. ovoga Zakona primjenjuje se i na osuđenika kojemu je uz kaznu zatvora sud izrekao i sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja za vrijeme izdržavanja te kazne.

Članak 53.

Mjera obveznoga psihijatrijskog liječenja na slobodi, primijenit će se na način određen Kaznenim zakonom i propisima o izvršenju kaznenopravnih i prekršajnih sankcija.

VIII. PRIMJENA FIZIČKE SILE U ZAŠTITI OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA

Članak 54.

(1) Fizička sila ili izdvajanje u zaštiti osobe s duševnim smetnjama primijenit će se u psihijatrijskoj ustanovi samo kad je to jedino sredstvo da se tu osobu spriječi da svojim napadom ne ugrozi život ili zdravlje druge osobe ili svoj život ili zdravlje ili nasilno uništi ili oštetiti tuđu imovinu veće vrijednosti.

(2) Fizička sila ili izdvajanje iz stavka 1. ovoga članka primijenit će se samo u mjeri i na način prijeko potreban radi otklanjanja opasnosti izazvane napadom osobe s duševnim smetnjama.

(3) Primjena fizičke sile ili izdvajanja smije trajati samo dok je nužno da se ostvari svrha iz stavka 1. ovoga članka.

Članak 55.

Fizička sila je u smislu ovoga Zakona uporaba sredstava za fizičko ograničavanje kretanja i djelovanja osoba s duševnim smetnjama. Zdravstveni djelatnici u tu svrhu koriste sredstva sukladno propisima ministra zdravstva. Kada tijela unutarnjih poslova postupaju prema članku 24. i 59. ovoga Zakona koriste sredstva sukladno propisima o unutarnjim poslovima.

Članak 56.

(1) Odluku o primjeni fizičke sile ili izdvajanja iz članka 54. ovoga Zakona donosi psihijatar te nadzire njezinu primjenu.

(2) Kada zbog iznimne žurnosti nije moguće čekati da odluku donese psihijatar, odluku o primjeni fizičke sile ili izdvajanja može donijeti doktor medicine, medicinska sestra ili tehničar, koji su dužni o tome odmah obavijestiti psihijatra koji će odlučiti o njenoj daljnjoj primjeni.

Članak 57.

Kod izdvajanja osobe s duševnim smetnjama ili pri uporabi stezulje ili drugog oblika fizičkog obuzdavanja osobe s duševnim smetnjama obvezno je osigurati stalno praćenje tjelesnog i duševnog stanja te osobe od strane stručnoga medicinskog osoblja.

Članak 58.

(1) Prije nego što se na nju primijeni fizička sila, osoba će, ako je to s obzirom na okolnosti slučaja moguće biti na to upozorena.

(2) Razlozi, način i mjera primjene fizičke sile te ime osobe koja je donijela odluku o njezinoj primjeni obvezno se upisuju u liječničku dokumentaciju.

(3) Roditelji maloljetne osobe s duševnim smetnjama ili zakonski zastupnik ili skrbnik osobe s duševnim smetnjama obavijestit će se odmah o primjeni fizičke sile ili izdvajanja.

Članak 59.

(1) Ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova dužne su na poziv doktora medicine pružiti pomoć zdravstvenim djelatnicima pri savladavanju tjelesnog otpora osobe iz članka 22. ovoga Zakona, ali samo dok ta osoba pruža tjelesni otpor te dok se ne osigura zbrinjavanje i otklanjanje neposredne opasnosti te osobe.

(2) Kada postoji izravna opasnost da će osoba s duševnim smetnjama svojim ponašanjem u psihijatrijskoj ustanovi napasti na život ili tijelo neke osobe ili otuđiti, uništiti ili teže oštetiti imovinu te ustanove, službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova dužne su na poziv

ravnatelja ili zdravstvenog djelatnika kojeg je za to ovlastio ravnatelj psihijatrijske ustanove žurno pružiti odgovarajuću pomoć.

(3) Osoba koja je uputila pozive iz stavka 1. i 2. ovoga članka dužna ga je naknadno u pisanom obliku obrazložiti te to obrazloženje uložiti u liječničku dokumentaciju.

IX. POVJERENSTVA ZA ZAŠTITU OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA I PSIHIJATRIJSKE USTANOVE

Članak 60.

(1) Povjerenstva za zaštitu osoba s duševnim smetnjama osnivaju se pri psihijatrijskim ustanovama, a Državno povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama pri Ministarstvu zdravstva.

(2) Povjerenstva za zaštitu osoba s duševnim smetnjama nadziru provedbu zaštite osoba s duševnim smetnjama neovisno o tome da li su dobrovoljno smještene, prisilno zadržane ili prisilno smještene u psihijatrijsku ustanovu.

Članak 61.

(1) Povjerenstva za zaštitu osoba s duševnim smetnjama nadležna su:

- a) poduzimati mjere za sprječavanje nastanka duševnih bolesti i drugih duševnih smetnji,
- b) unaprjeđivati postupanje prema osobama s duševnim smetnjama,
- c) pratiti provođenje postupaka propisanih ovim Zakonom i predlagati psihijatrijskoj ustanovi i nadležnom državnom tijelu mjere za otklanjanje uočenih nezakonitosti,
- d) nadzirati poštovanje ljudskih prava i sloboda i dostojanstva osoba s duševnim smetnjama,
- e) po vlastitoj prosudbi ili na prijedlog treće osobe ispitivati pojedinačne slučajeve prisilnog zadržavanja ili prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu, odnosno smještaja djece, maloljetnih osoba, osoba lišenih poslovne sposobnosti te punoljetnih osoba koje nisu sposobne dati pristanak,
- f) primati prigovore i pritužbe osoba s duševnim smetnjama, njihovih zakonskih zastupnika, članova obitelji, opunomoćnika, trećih osoba, ili centra za socijalnu skrb te poduzimati potrebne mjere provjere i nadzora,
- g) predlagati nadležnom sudu donošenje odluke o otpustu iz psihijatrijske ustanove.

(2) Državno povjerenstvo posjećuje najmanje jednom u šest mjeseci i to bez najave psihijatrijsku ustanovu radi provjere uvjeta i načina provođenja zaštite i liječenja osoba s duševnim smetnjama.

(3) Stručni nadzor nad radom povjerenstava u psihijatrijskim ustanovama obavlja Državno povjerenstvo. Ono odobrava i nadzire istraživačke projekte koji se provode u psihijatrijskim ustanovama.

(4) Povjerenstva za zaštitu osoba s duševnim smetnjama najmanje jedanput godišnje podnose ministru zdravstva izvještaj o svom radu i predlažu ministru zdravstva mjere za unapređenje djelatnosti zaštite i liječenja osoba s duševnim smetnjama.

Članak 62.

(1) Ustroj i rad povjerenstva propisuje ministar zdravstva.

(2) Članom povjerenstva ne može biti osoba koja je zdravstveni djelatnik u psihijatrijskoj ustanovi za koju se osniva povjerenstvo ili je u srodstvu sa zdravstvenim djelatnikom zaposlenim u toj ustanovi.

(3) Na sve članove povjerenstva se primjenjuje obveza čuvanja profesionalne odnosno službene tajne u skladu sa člankom 17. ovoga Zakona.

Članak 63.

(1) Zaštitu i liječenje osoba s duševnim smetnjama obavljaju psihijatrijske ustanove.

(2) Smještaj i liječenje neubrojivih osoba obavlja se samo u javnim psihijatrijskim ustanovama koje odredi Ministarstvo zdravstva.

X. KAZNENE ODREDBE

Članak 64.

(1) Psihijatrijska ustanova kazniti će se novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 300.000,00 kuna za prekršaj ako:

1. pregleda ili podvrgne osobu s duševnim smetnjama liječničkom postupku bez prethodnog valjanog pristanka (članak 8. i 9.),
2. osobi s duševnim smetnjama ometa ili uskraćuje prava iz članka 10. ovoga Zakona,
3. u liječenju osobe s duševnim smetnjama postupi suprotno članku 15. ovoga Zakona,
4. poduzima biomedicinska istraživanja nad osobama s duševnim smetnjama suprotno članku 16. ovoga Zakona,
5. povrijedi obvezu čuvanja profesionalne odnosno službene tajne (članak 17.),
6. vodi i postupa s medicinskom dokumentacijom suprotno članku 18. i 19. ovoga Zakona,
7. dobrovoljno smjesti osobu s duševnim smetnjama suprotno članku 21. ovoga Zakona,
8. o prisilnom zadržavanju osobe ne obavijesti županijski sud u roku od 12 sati od donošenja odluke o prisilnom zadržavanju (članak 27. stavak 1.),
9. ne otpusti osobu s duševnim smetnjama istekom trajanja prisilnog smještaja određenog u rješenju suda (članak 40.),

10. u roku od 7 dana prije isteka trajanja prisilnog smještaja ne zatraži od suda donošenje rješenja o otpustu ili o produženom prisilnom smještaju neubrojive osobe (članak. 34. stavak 1.),

11. dopusti prisilno smještenoj osobi privremeni izlazak iz psihijatrijske ustanove suprotno članku 46. ovoga Zakona,

12. otpusti iz psihijatrijske ustanove prisilno smještenu osobu za čiji je otpust isključivo nadležan sud ili ne otpusti osobu po rješenju suda kojim se određuje prijevremeni otpust (članak 41.)

(2) Za prekršaje iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 do 10.000,00 kuna osoba čijom je radnjom ostvaren prekršaj iz stavka 1. ovoga članka i odgovorna osoba u psihijatrijskoj ustanovi.

XI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 65.

Ministar zdravstva dužan je donijeti provedbene propise na koje je ovlašten po odredbama ovoga Zakona u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 66.

Psihijatrijska će ustanova u roku od 15 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona obavijestiti nadležni županijski sud o svim osobama koje su se na dan stupanja na snagu ovoga Zakona zatekle u psihijatrijskoj ustanovi bez pristanka.

Članak 67.

Županijski sud će najkasnije u roku od 30 dana po primitku obavijesti iz članka 66. ovoga Zakona donijeti rješenja sukladno članku 34. ovoga Zakona za sve osobe koje su prisilno smještene u psihijatrijsku ustanovu prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 68.

U sudskom postupku o prisilnom smještaju ako pojedina pitanja nije moguće riješiti prema pravilima izvanparničnog postupka odgovarajuće će se primjenjivati odredbe Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", br. 53/91.).

Članak 69.

Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti članak 29. Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Narodne novine", br. 11/94., 75/95., 55/96. i 1/97. - pročišćeni tekst).

Članak 70.

Ovaj Zakon stupa na snagu 1. siječnja 1998. godine.

Klasa: 500-01/96-01/09

Zagreb, 19. rujna 1997.

ZASTUPNIČKI DOM
SABORA REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik
Zastupničkog doma Sabora
akademik Vlatko Pavletić, v. r.